

**СЛОЖНИТЕ ДУМИ В ДИОНИСИЕВИЯ ПРЕВОД
НА СЛОВАТА ЗА ЛАЗАР И БОГАТАША
ОТ СВ. ЙОАН ЗЛАТОУСТ**

Захари Мишев

ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, Велико Търново

**THE COMPLEX WORDS IN DIONISIY DIVNI'S TRANSLATION
OF THE HOMILIES ABOUT LAZARUS AND THE RICH MAN
BY ST. JOHN CHRYSOSTOM**

Zahari Mishev

St. Cyril and St. Methodius university of Veliko Tarnovo

Abstract: The article shows the registered complex words in Dionisiy Divni's translation of the homilies about Lazarus and the Rich Man by St. John Chrysostom, thus confirming his reputation as one of the most prominent and authoritative translators in the mid-14th century with the creative approach he used to adapt the Greek text to the Bulgarian linguistic environment.

Keywords: complex words; Dionisiy Divni; Middle Bulgarian translation; homilies; Margarit; John Chrysostom.

Книгата *Маргарит* е знакова за книжнината на южните и на източните славяни, но не е нито изследвана цялостно езиково, нито е издавана по най-стария ѝ препис. Затова през последните десетилетия интересът към нейния пръв славянски преводач – Дионисий Дивни, се засилва (Казенина 2002, Сергеев 2003, 2006, Турилов 2007, Спасова 2009, Димитров 2013, 2014а, 2014б, 2014в, 2015, 2016а, 2016б, 2019а, 2019б, 2020, Карамфилова 2013, 2015, 2016а, 2016б, 2017, 2020, Илиева 2016).

Дионисиевият превод на Словата за Лазар и богаташа от св. Йоан Златоуст (=ЙозлБ), включен в състава на *Маргарит*, има особено значение за славянската ръкописна традиция поради някои свои специфични особености.. Първо, датиран е в сравнително тесни граници – между 60-те и 70-те години на XIV в. Второ, с доказано авторство е, което е валидно за много малък брой средновековни славянски текстове. Трето, текстът на книгата Маргарит е свидетелство за дейността на книжовния център на Теодосий Търновски в Кефаларево, което дава възможност да се направят конкретни сравнения между

езиковите предпочитания през класическия старобългарски и през среднобългарския период от езиковия ни развой (Димитров 2013: 96).

Основна задача на настоящата статия е извършването на пълна ексцерпция и анализ на сложните думи, които Дионисий Дивни използва в превода на словата, защото е установено, че композитумите представляват значителен процент от речника на старобългарския език и се използват като важен маркер при решаване на текстологични проблеми в палеославистиката (Цейтлин 1986: 207). Също така сложните думи имат пряко отношение към жанровата специфика на текста, като са основен показател при изследване на техниката на превеждане, разкриват особеностите на книжовния кръг или литературно-езиковата школа, а най-вече са белег за индивидуалния стил на преводача. Основна цел на изследването е да се посочат някои характерни особености от идиолекта на книжовника, свързани с предаването на оригиналния гръцки текст предимно на лексикално равнище. Цялостният лингвотекстологичен анализ на корпуса от пет слова „За Лазар и богаташа“ ще очертае по-детайлно ролята на този книжовник за развитието на българския книжовен език. В настоящото изследване на петте слова „За Лазар и богаташа“ се използва най-старият запазен славянски препис на Маргарит, който е български, от 60-те или 70-те години на XIV в. – ркп. у F.I.197, РНБ Санкт-Петербург.

Сложните думи в *ЙозлЛБ* са 102: 72 съществителни, 14 прилагателни и 16 глагола. Те ще бъдат представени в кратки речникови статии, които са със следните параметри: нормализирана форма на дадения композит, фреквентност в изследвания препис, гръцки съответствия, дефиниране на значенията на съвременен български език, контекст и къде точно се регистрира според фолиацията в *ркп.* F.I.197.

архиепископъ, -а същ. м. (1) гр. – ø архиепископ: *Иже въ стѣхъ ѿца нашего ѿбан'на архієпѣпа кон'стан'тинѣ града злѣго* (168а). Открива се в КСП (Старобългарски речник/*СтБР I*: 40). Думата е оставена непереведена, включена е в граматичната система на българския език, като е получила окончание по о-основи.

благобожнѣство, -а същ. ср. (1) *εὐλαβεία* страхопочитание, набожност, богобоязливост: *понеже во врѣмѣ не всѣхотѣ положи съ блѣгобожнѣствѣ* (*εὐλαβείας*) (175а). Думата не е регистрирана в КСП, но се открива например у Миклошич 1862 – 1865 (=Микл): 35, Срезневский (=Срезн) 1902 I: 129, Старчевский 1899 (=Старч): 25, а у Дьяченко (=Дьяч) 1899: 39 е отбелязано сродното прилагателно **благобожнѣннѣи**.

благовоніе, -иѣ същ. ср. (2) *εὐδία* благовоние, благоухание: *гноусоты во ажѣ вънатрѣ и нечистоты оуказаніе, ризаніе и тѣлесѣ блѣговоніе* (*εὐδία*) *то быватѣ* (177а). Среца се в Речник на езика на Патриарх Евтимий (=ПЕв) 2019 I: 52, Микл: 22, Дьяч: 39 и Старч: 25 отбелязват това съществително, докато у Срезн I: 92 е посочен словообразователният синоним **благовоніеніе**. В КСП, както и

в произведенията на Григорий Цамблак (=ГрЦб), се открива прилагателното **благовонѣнъ** (СтбР I: 73, Спасова 1999: 55).

благоговѣниѣство, -а същ. ср. (1) εὐλάβεια страхопочитание, набожност, богобоязливост: нж бл҃гоговѣниѣства (εὐλαβείας) поустота, и въ хоуаѣ и въ в'сѣкѣж злобѣж ведѣть не вънимаѣщихъ (202а). Не е засвидетелствана в КСП, но се открива в произведенията на Патриарх Евтимий (ПЕв I: 51), търновската редакция на Стишния пролог (=СтПрл, Спасова, Петков I: 77). В среднобългарския превод на 16-те Слова на Григорий Богослов (=ГрБгсрдн, Спасова 1999: 57) се среща например словообразователният синоним **благоговѣниѣ**.

благодарениѣ, -ниа същ. ср. (6) εὐχαριστία благодарение, благодарност: нж въ мѣсто хоуленіа бл҃годарениѣ (εὐχαριστίας) (201а), ради покааніа и пооуврѣзениа и чстаго исповѣданіа и бл҃годарениа (εὐχαριστῶμεν) (205б). Присъства в КСП (СтбР I: 76), засвидетелствана е у ПЕв I: 51, ГрЦб (Спасова 1999: 58), СтПрл, и руските служебни минеи за месец декември (=МиДек). Във втория посочен пример съществителното име **благодарениѣ** предава гръцкия глагол εὐχαριστέω. Подобни примери не се срещат често при преводите от XIV в., които се стремят към максимално точно придържане към оригиналния текст. Такива категориални преобразувания са свидетелство за големия преводачески капацитет на автора на превода, които борави изкусно с езиковия материал и с лекота извършва лексикално-семантични трансформации, когато прецени, че това е уместно.

благодарити, **благодарѣж**, **благодарѣши** несв. (1) εὐχαριστέω благодаря на някого, изказвам благодарности: еже не стѣжжити си. нж бл҃годарити (εὐχαριστήσαι) (200б). Открива се в КСП (СтбР I: 76), също например и у ПЕв I: 52, ГрЦб (Спасова 1999: 58), СтПрл, ГрБгсрдн, Симеоновия сборник от 1073 г. (=СимСб 1073), Триодните синаксари (=ТрдСин), Догматиката на Йоан Екзарх (=Dog), Словата на авва Доротей (=АвД).

благодарѣствовати, **благодарѣствоуѣж**, **благодарѣствоуѣши** несв. (1) εὐχαριστέω благодаря, отправям благодарност: аще въ глади и толицѣхъ злыныхъ сын бл҃годарѣствова (εὐχαρίστησε) (183б). Глаголът е засвидетелстван в КСП (СтбР I: 76), присъства още например и в СтПрл.

благодѣтель, -на същ. м. (2) εὐεργέτης, κηδεμών благодетел: что твориши члче, бл҃годѣтелѣ (εὐεργέτην) и спса и рѣстателѣ и щждителѣ хоул, аще ли же бл҃годарѣствоуѣши, и навѣты оубо ѿразилъ еси лжкавааго вѣса (201а), и бл҃годѣтелѣ (тоу κηδεμόνος) бѣ милованіѣ привлѣче къ себѣ (201б). ПЕв I: 52, ГрЦб, СтПрл, ГрБгсрдн, ТрдСин, Dog, Пандектите на Антиох (=Пана), АвД. В КСП (СтбР I: 76) се открива и синонимът **благодатель**.

благодѣнѣство, -а същ. ср. (4) εὐημερία благоденствие: и бл҃годѣнѣство (εὐημερία) дѣмитъ (193а), ни въсегдашнеѣ бл҃годѣнѣство (εὐημερία) (202а), еже во въ в'сѣхъ житѣнскихъ бл҃годѣнѣство(εὐημερία), погрѣзвѣтъ емоу помысль веслѣпишко съмысла (219а), оубо въ началѣхъ слышѣще бл҃годѣнѣство (εὐημερίαν) богатаа-

го (223а). Думата не присъства в КСП, но се засвидетелства у *Микл*: 24, *Срезн I*: 97.

БЛАГОДѢНСТВОВАТИ, -ствоуѣжъ, -ствоуѣши несв. (1) εὐδοκίεω благоденствам и еще къ симъ друугое томоу приложѣнїе волѣзни творѣше, еже иногѡ бл҃годѣнствоуѣща (εὐδοκίουοντα) зрѣти (179а). Глаголът не е регистриран в КСП, но присъства у *Микл*: 24, *Срезн I*: 97.

БЛАГОДѢХНОВЕНЪНЪ, -ын прил. (1) θεόπνευστος боговдѣхновен, вдѣхновен от Бог: и всѣко писанїе бл҃годѣхновен'ное (θεόπνευστος) и полезное (194а). Прилагателното присъства например у *Микл*: 24, в КСП не е засвидетелствано.

БЛАГОПРѢВЫВАНІЕ, -на същ. ср. (1) εὐπραγία благополучие, щастие: и иже ѿ л҃кавннхъ бл҃гопрѣвывани (εὐπραγίας) и ѡ праведннхъ нишетѣ же и скръби съмѣщаѣшим' сѧ (207а). Това съществително не се открива в КСП, засвидетелствано е например у Djuro Daničić (=DjD): 46.

БЛАГОНСКОУСЪСТВО, -а, същ. ср. (1) εὐδοκίμησις слава, чест: навѣтоуѣщїиѣхъ л҃кавннствѡ къ продаиаго и навѣтоуѣмаго бл҃гонскоуѣствоу (εὐδοκίμησιν) прижтъ (213а). Думата не е регистрирана в КСП, присъства например у *Микл*: 25.

БЛАГОЛѢПІЕ, -на същ. ср. (1) εὐπρέτεια красота, великолепіе: н҃ж цр҃ьскаго ѡдра бл҃голѣпїе (εὐπρέτεια) (176а). Това съществително име липсва в КСП, но се открива например у *Пев I*: 53, *Микл*: 25 и *Срезн I*: 100, а у *Дьяч*: 42 присъства женскородовият синоним **БЛАГОЛѢПОТА**.

БЛАГОЛѢПНЪ, -ын прил. (1) εὐπρετής красив, хубав: иво и плѣтскыѣ похоти лютѣише на иже посрѣ живѣннхъ въ (ѡр҃жжѣт сѧ) иво лице бл҃голѣпно (εὐπρετής) и тѣло свѣтло ради ѡчїю оурази (193б). Открива се в КСП (*СтбР I*: 80), присъства и у *ГрЦб* (Спасова 1999: 62).

БЛАГОПОКОРНЪ, -ын прил. (1) εὐήνιος послушен, покорен: се во рекъ назнамена н҃жжѣ и многжѣ волѣзнь, аже прѣтр҃ьпѣвати н҃жжѣ хотцинѣ въ в'сѣмѣхъ бл҃гопокорно (εὐήνιον) оустраати тѣло (200б). Това прилагателно име се открива в лексиката на *Пев I*: 54 и *ГрЦб* (Спасова 1999: 62), отбелязано е и от *Микл*: 26. Не е засвидетелствано в КСП.

БЛАГОПОТРѢВНЪ, -ын прил. (1) εὐχρηστος полезен, потребен: н҃ж и дрѣвѣни и ск҃делни. аще оубо кто ѡчиститѣ себе ѿ сн҃хъ, в҃ждетѣ със҃ждѣ въ чьсть ѡс҃щень и бл҃гопотрѣвенъ (εὐχρηστος) вл҃цѣ (194а). Не присъства в КСП, но е налично например при *Пев I*: 54, *Микл*: 26.

БЛАГОРАЗУМІЕ, -на същ. ср. (1) εὐνοία благоразумие: ел'ма оубо съ многѣмъ бл҃горазоумїемѣхъ (εὐνοίας) ѡна вспрїжстє словеса, принеси да ѡстав'шаа вл҃ ѡдамы (183б). Съществителното не е засвидетелствано в КСП, но е отбелязано при *Пев I*: 55, открива се например още у *Микл*: 27, *Срезн I*: 102, *Старч*: 32.

БЛАГОСЛАВІЕ, -на същ. ср. (1) εὐδοξία слава, чест, достоинство: аще и на того прѣити хотѣтѣ іаже бл҃гославїа (εὐδοξίας) (212б). Няма данни за съществителното в КСП, присъства например и у *Пев I*: 56, *Микл*: 27, *Срезн I*: 103, *Старч*: 32.

Благооугодити, благооугождж, благооугодиши св. (2) εὐαρεστῶ понравя се, харесам се, угодя някому: и вѣсѣка нѣжа хотѣшомоу бл҃гооугодити (εὐαρεστεῖν) бѣи (204а), инако во нѣ бл҃гооугодити (εὐαρεстῆσαι) бѣи (204б). Липсва в КСП, открива се у *ПЕв I: 58*, *Дьяч: 45* отбелязва съответния глагол от несвършен вид – благооугождати.

Благооучьнѣ, -ѣи прил. (1) εὐμαθῆς лесноразбираем, ясен: бл҃гооученѣишж (εὐμαθεστέραν) вашѣ сътворите мысль къ послушанию иже потомъ рещи сѣ хотѣши (192б). Това прилагателно име не е засвидетелствано в КСП, у *Срезн I: 108* се открива сродното наречие благооучьнѣ<благооучьнѣ.

Благочиниѣ, -ниѣ същ. ср. (1) εὐταξία добър ред, благоустройство, порядък: и играніа поиграсте дѣвнѣнаѣ, и много бл҃гочиніѣ (εὐταξіαν) имѣшаѣ (168а). Думата не се открива в КСП, но в Енинския апостол е засвидетелстван словообразователният вариант благочиниѣниѣ (*СтбР I: 84*, *СтС: 90*). Регистрирана е например още у *ПЕв I: 59*, *ГрЦб* (Спасова 1999: 67), *ГрБгсрдн*.

Благочѣстивѣ, -ѣи прил. (1) θεοσεβῆς благочестив, набожен: Олыша діаволь бѣ гл҃ша тако чл҃къ праведенѣ. истиненѣ. б҃гочѣстивѣ (θεοσεβῆς) (171а). Открива се в КСП (*СтбР I: 85*), *Микл: 29*, *ПЕв I: 59*, *Срезн I: 109*, а у *ГрЦб* е регистриран словообразователният синоним благочѣстивьнѣ (Спасова 1999: 68).

Благочѣстиѣ, -ниѣ същ. ср. (1) εὐσέβεια благочестие: како же ли възможемѣ привести тѣхъ и оувѣщаемѣ причинити сѣ въ бл҃гочѣстіѣ (εὐσέβειαν), егда зрѣтъ иже съ нами оучиненыѣ въ пагоубѣнаѣ ѡна и вѣсѣкого врѣда испльненаѣ позорища размѣшажшж сѣ (216а). Използва се например от *ПЕв I: 60* и *ГрЦб* (Спасова 1999: 68), регистрирано е и в КСП (*СтбР I: 85*).

Благоуханиеѣ, -ниѣ същ. ср. (1) εὐωδία благоухание: да дыхаеть ти дѣвнѣнѣнѣнѣ бл҃гоуханіѣнѣнѣ (εὐωδίас) дѣша (177а). Засвидетелствано е в КСП (*СтбР I: 85*), *ПЕв I: 60*, *ГрЦб* (Спасова 1999: 69).

Благожтробіѣ, -ниѣ същ. ср. (1) εὐσπλαγχνία благоутробие: Отрашна рѣнаѣ и доволна коснжти сѣ оумѣ имцинѣнѣ. тако да наоучитѣ егѣ тако тѣ оубо свое бл҃гожтробіѣ (εὐσπλαγχνіαν) ѡ немѣ показоуеть (221а). Субстантивът липсва в КСП, употребява се например още от *ПЕв I: 60*, *ГрЦб* (Спасова 1999: 69), *Дьяч: 46*.

Блждодѣиство, -ѣ същ. ср. (1) ἀσελγεία необузданост, разпуснатост, безчинство: вѣсегда ѡвѣдрѣжимѣ ѡ блждодѣиства (ἀσελγείας) (218б). У *Срезн I: 116* е засвидетелстван глаголт блждодѣиствовати. Няма данни за съществителното в КСП.

Воуѣсловіѣ, -ниѣ същ. ср. (1) μωρολογία глупави думи, глупава реч: скврѣнѣностѣ во и воуѣсловіѣ (μωρολογία) искрѣнѣство, да не исходитѣ ѡ оустѣ вашихъ (182а). Това съществително име не е засвидетелствано в КСП, *Микл: 48* регистрира сродната дума воуѣсловіѣниѣ.

Великодѣиѣ, -ниѣ същ. ср. (1) μεγαλοψυχία великодушие: иво и тѣ прѣродителѣнѣе великодѣиѣ (μεγαλοψυχіαν) съ вѣсѣцѣнѣнѣ подража ѡпасѣствомѣ (191а). Съществителното липсва в КСП, но е засвидетелствано у *ГрЦб* (Спасова 1999:

74), Бончев (=Бонч) I: 70, Дьяч: 70, Микл: 59, Срезн I: 234, Старч: 62, DjD I: 107.

ВЪСЕСКВРЪНЪНЪ, -ън прил. (1) παμάρος отвратителен, противен, ненавистен, омразен: *аще оубо сквръненъ и въсесквръненъ (παμάρος) и соуровъ и безъчлчненъ тъь богатыи вѣ* (197а). Това прилагателно име не се среща в КСП, присъства при *ГрЦб* (Спасова 1999: 80).

ГЛАВОВОЛИЕ, -на същ. ср. (1) κεφαλαλγία главоболие: или главоболіе (κεφαλαλγία) или ногоболіе (200б). *Микл*: 128 и *Срезн I*: 515 отбелязват употребата му, съществителното не е регистрирано в КСП.

ДАРОНОСЪЦЪ, -а същ. м. (1) δоруφорος дароносец: *повары. ласкателъ. дароносца (δоруφόρους). равы* (187а). Тук се открива несъответствие в превода. Докато значението на гръцката дума е ‘копиеносец’ Старобългарско-гръцки речник (=СтгбгР) 1938: 203, Дионисий Дивни тълкува първата съставка на сложната дума не като дору (‘копие’), а като δωρου (‘дар’) и вероятно затова смесва δоруφорος с δωροфорος. Същото несъответствие отбелязано и от Камен Димитров в *ЙозлПА* (Димитров 2013: 502). Логично е тази грешка да се възпроизвежда и в Словата за Лазар и Богаташа, след като вече присъства и в Словата против аномеите, тъй като, както се отбеляза, те са част от книгата Маргарит. В КСП не е отбелязана употреба на съществителното, но *Старч*: 159 го регистрира.

ДЪЛГОТРЪПЪНІЕ, -на същ. м. (1) μακροθυμία дълготърпение, голямо търпение: *множае паче аже вѣдѣлъ би пришеврѣсти хоташъ что ѿ дълготръпѣніа (μακροθυμίας) его, вставиль би въ настожщон жизни яко въсприжти прѣбодустановленіе врѣмене въ покаяніе* (202б). Фигурира в КСП (*СтС*: 189), употребява се от *ПЕв I*: 198, *ГрЦб* (Спасова 1999: 81), *DjD I*: 274, *Старч*: 169 и др.

ДОБРОДѢТЪЛЬ, -и същ. ж. (22) ἀρετή добродетел: *нж иже въ добродѣтѣли (ἀρετή) живѣшъа опаснѣишъ съдѣла* (169б), *и се бѣи толикъ изчѣтъшоу праведнаго добродѣтѣль (ἀρετήν)* (170б), *и аже ѿ исправленіи добродѣтѣль (ἀρετήν) поревноу имъ лазаревъ и богати и нишии* (182б), *праведныи же и добродѣтѣли (ἀρετήс) прилежъ, въ послѣдніихъ вѣше злыихъ* (175а). Използва се от *ПЕв I*: 199, *ГрЦб* (Спасова 1999: 82), отбелязано е от *Дьяч*: 147, *Микл*: 165, *Срезн I*: 677, *Старч*: 171, *DjD I*: 280 и др. В КСП (*СтС*: 191) се среща още прилагателното **ДОБРОДѢТЪЛЪНЪ**.

ДОБРОПРАВІЕ, -на същ. ср. (1) καλοκάγαθία добродетелство, благородие: *не мала же сѣтъ сѣа добронравію (καλοκαγαθίας) оученіа* (183б). Липсва в КСП, отбелязва се от *Бонч I*: 146, *Микл*: 166, *Срезн I*: 677, *Старч*: 172, *DjD I*: 280 и др.

ДОСТОИНОВѢРЪНЪ, -ън прил. (1) ἀξιόπιστος надежден, достоверен: *и достоиновѣрни (ἀξιόπιστοι) вѣдѣтъ* (185а). Това е единствената сложна дума с първа съставка **ДОСТОИНО-**, засвидетелствана в КСП (*СтбР I*: 428), и тя е калка на ἀξιόπιστος (Цейтлин 1986: 221). Използва се от *ГрЦб* (Спасова 1999: 83), присъства и у *Микл*: 173.

дрoугoлюблєннїє, -нїа същ. ср. (1) φιλoστορύια привързаност, обич: зри дрoугoлюблєннїє (φιλoστορύιαν) правєднaгo (191б). Не се открива в КСП, у *Срезн I*: 726 присъства словообразователният синоним дрoугoлюбнїє, в същата форма е думата и у *Микл*: 176, докато у *ГрЦб* (Спасова 1999: 84) сродното прилагателно име е дрoугoлюбвнѣ.

жєстoкoжитнїє, -нїа същ. ср. (1) σκληραγώια суров, труден (начин на) живот: постoмь. жєстoкoжитнїємѣ (σκληραγώιαις). хoудoж пицєж. прoстoж тpaпєзoж (204б). Открива се у *Дьяч*: 183, *Микл*: 185, *Старч*: 216, няма данни за съществителното в КСП.

живoтoписаниє, -нїа същ. ср. (1) ζωγραφία живoтoписаниє, жизнеoписаниє нѣ пaкoжє живoтoписаниѣ (ζωγραφίας) ижє нa стѣнахѣ, сицєл кѣ вбoимѣ нaлєжжѣє вѣдєнѣ (207б). Сродна дума – живoтoписатєльствo, се открива в среднoбѣлгaрcкият превод на словата против аномєите от Йоан Златoуст (Димитров 2013: 503). Тѣй кaтo зaсєгa конкретната лексєма не се открива в други източници, имамє oснoвaниє зa прєдпoлoжєниєтo, чє є хaпaкc.

зaкoнoпрѣстѣплєннїє, -нїа същ. ср. (3) παράνοια, кaтaдрoмѣ прєстѣплєниє, зaкoнoнaрушєниє: нѣ стѣгрѣшєннїѣ приємлєши сѣдѣ и зaкoнoпрѣстѣплєннїю (παρaνoίaς) (180a), єжє послѣднѣгo нєрaзoумнїa єсть и зaкoнoпрѣстѣплєниa (παρaνoίaς) (180б), и вѣдѣж и рaбѣ илнцa илнoгѣ ѿ зaкoнoпрѣстѣплєннїa (кaтaдрoмѣς) ѿнoгo, oубo бѣжннѣ ли єгo рaди хoтѣшaгo тoгo прижтн сѣдѣ; тaжє нє oу жтѣ вѣ. ннжє вѣ рѣцѣ сѣдѣшaгo прѣдaнѣ є (182б). Думата є зaсвѣдєтєлствaнa в КСП (*СтбР I*: 519), открива се нaпримєр oщє у *Бонч I*: 185, *Микл*: 211, *Старч*: 231.

зємлєдѣлaтєль, -нa същ. м. (1) γεωργός зємєдєлєц: пoнєжє и зємлєдѣлaтєль (γεωργός) внoгрaдoу вбрaнoу вѣвшoу вѣсємoу (205б). зємлєдѣлaтєль є фoрмaтa нa думaтa у *Старч*: 245, у *Микл*: 224 присъства словообразователният синоним зємлєдѣлѣць, тaкa сє откривa тѣ и при *ГрЦб* (Спасова 1999: 87), сродната дума зємлєдѣлѣннїкѣ є рєгнстрнрaнa нaпримєр у *Дьяч*: 200. Лнпсвa в КСП.

зємлєдѣлѣннїкѣ, -a същ. м. (2) γεωργός зємєдєлєц: aщє зaгрєвєтѣ ннвѣ вѣдѣжєннїє и пoдaвнтѣ сѣмєнa, нѣжѣ зємлєдѣлѣннїкoу (γεωργόν) прaзнѣмa кaмa ѿтнтн вѣ свoн дoмѣ (170a), єлѣмa и зємлєдѣлѣннїкѣ (γεωργόν) вѣнєгдa вбнлнѣ рѣкoж сѣмєнa вѣ нѣдрa зємнaа вѣлoжнтѣ (215a). Срєщa сє у *Микл*: 224 и *Старч*: 245, нѣмa дaннн в КСП.

зємлєдѣлѣствo, -a същ. ср. (2) γεωργία зємєдєлєннїє: нвo врaчѣ aщє хoщєтѣ зa ижє єднoж нлн двaшн нлн и ннoжнцєж вѣвaємѣж ѿ вѣздoухa пaкoстн зємлєдѣлѣствa (γεωργίας) ѿстѣпaтн (170a), нє сѣ тѣмѣжє oуєрѣдїємѣ зємлєдѣлѣствa (γεωργίας) кaсaєт' с (215a). Открива сє нaпримєр у *Микл*: 224 и *Старч*: 245, у *Срезн I*: 971 сродната дума є зємлєдѣлєлaннїє. Лєксємaтa нє є зaсвѣдєтєлствaнa в КСП.

злaтoлнлaтєль, -нa същ. м. (1) χρυσόχοος злaтoлєяр, злaтaр: Нє зрншн лн кoузнѣцa лѣдн. злaтoлѣaтєлa (χρυσοχούος). срєврoсѣчѣцa (193б). Лнпсвaт зaсвѣдєтєлствaнн прнмєрн в други тєкстoвє с тaзн думa, зaтoвa нмa oснoвaннa дa я клaснфнцнрaмє кaтo хaпaкc.

зълѡдѣнство, -а същ. ср. (2) πανουργία злодеяние, злодейство: не ѡного злѡдѣнствоу (πανουργίας) възъмюшоу томоу ѡделѣти (1726), нж и се дѣволѣ злѡдѣнства (κακουργίας) есть (1806). Присѣства в КСП (*СтбР I: 557*), употребява се от *ГрЦб* (Спасова 1999: 88), отбелязана е например още у *Микл: 228* и *Старч: 256*.

зълѡпомьнѣнїе, -на същ. ср. (1) зълѡпомьнѣнїе имѣти — μνησικακέω злопаметен съм, обхванат съм от злопаметство: нж и дроуги на искрънѣго злѡпомнїе имѣвъ (μνησικακήσας) и сто истъзавъ пѣньзъ (2066). Думата се среща например у *Срезн I: 1004* и *Старч: 257*, не е регистрирана в КСП.

зълѡпрѣбыванїе, -на същ. ср. (1) δυσπραγία злѡщастие, нещастие, измама: и злѡпрѣбыванїе (δυσπραγία) съгрѣжѣетъ (193а). В останалите славянски текстове липсват други засвидетелствани примери с тази дума, по тази причина има основание за класифицирането ѝ като хапакс.

зълѡсрадїе, -на същ. ср. (1) δυσωδία зловоние: нж и гноушаж са егѡ такоже рещи ради врѣдовъ злѡсрадїа (δυσωδїαν) (2206). Няма данни в КСП за съществителното, открива се например при *ПЕв I: 263* и *ГрЦб* (Спасова 1999: 89).

лихѡнмѣство, -а същ. ср. (1) πλεονεξία алчност, користолюбие: нж и еже своихъ не подати имѣмъ, и се въсхыщенїе и лихѡнмѣство (πλεονεξία) и лишенїе ѣ (189а). лихѡнмѣство, лихѡнмѣствиѣ, лихѡнмїе и лихѡнманїе са сродни думи, засвидетелствани в КСП, Използват се от *ПЕв I: 336* и *ГрЦб* (Спасова 1999: 92), присѣстват у *Бонч I: 255*, *Дьяч: 285*, *Микл: 339*, *Срезн II: 28*, *Старч: 368*, *DjD II: 16*.

лихѡнмѣствовати, -ствоуѣж, -ствоуѣши, несв. (1) πλεονεκτήεω алчен съм, користолюбив съм: тогда аще въсхытилъ есть кто. или лихѡнмѣствовалъ (ἐπλεονέκτησεν). или кого напаствовалъ (186а). Глаголът не е отбелязан в КСП, използва се от *ГрЦб* (Спасова 1999: 92), регистриран е от *Микл: 339* и *Старч: 368*, открива се у *СтПрл*, *ГрБгсрдн*, *СимСб 1073*, *АвД*.

лицемѣрство, -а същ. ср. (1) ὑπόκρισις лицемерие: вы же лицемѣрствомъ (ὑποκρίσει) се стражѣте (2136). Съществителното присѣства в лексиката на *ПЕв I: 337*, засвидетелствано е от *Бонч I: 255*, *Микл: 340*, *Срезн II: 32*, *Старч: 368* у *ГрЦб* (Спасова 1999: 93) е засвидетелстван словообразователният синоним лицемѣриѣ, не се открива в КСП.

лицепѡдобїе, -на същ. ср. (4) προσωπεῖον маска: Икоже во на игрици лицепѡбїа (προσωπεῖα) цѣри и воеводъ и врачевъ и вѣтїи и мѣдрецъ и воинъ приемлаще нѣцїи въходтъ, ничтоже ѡ нихъ сѣще ти (1876), сице оубо и въ настожщемъ житїи. и нищета и богатѣство, лицепѡбїа (προσωπεῖα) тѣчїж сѣттъ (1876), такоже оубо на позорици сѣдѣа аще видиши кого ѡ игражшихъ лицепѡбїе (προσωπεῖα) имѣа цѣрево, не блжиши егѡ, ниже цѣтѣ сѣща въмѣнѣши, ниже помѣлиши са таковетъ быти (1876). Отсъствието на данни за тази дума в лексикалните справочници е основание за предположението, че тя е *hарах legomenon*.

лъжеапѡстолъ, -а същ. м. (1) ψευδαποστόλου: лъжеапѡстол: и егда апѡли, лъжеапѡстолы (ψευδαποστόλους) (2096). Думата не се открива в КСП, засвидетелствана е например у *Микл: 346* и *Старч: 373*.

лъжепророкъ, -а същ. м. (1) ψευδοπροφήτης лъжепророк: ибо егда прѣрци вѣхѣхъ, лъжепрѣрцы вѣздвигиѣ (ψευδοπροφήτας) (209б). Присъства например у *Микл*: 346, няма данни в КСП за съществителното.

лъжехристъ, -а същ. м. (1) ψευδοχρίστους лъжехрист: и егда х̄с̄ гави сѧ, лъжехристы (ψευδοχρίστους) (209б). Няма данни в КСП, отбелязва се например от *Микл*: 346.

люבודръжателнѣ, -нѣи прил. (1) φιλόστοργος нежно обичаш, сърдечен: сего ради съвѣсть намѣ вѣложилъ естъ, ѿца люבודръжателнѣишѣхъ (φιλόστοργότερον) (211а). Прилагателното не е регистрирано в КСП и в други славянски текстове.

люבודѣствовати, -ствоуѣж, -ствоуѣши, несв. (1) ἀσελγαίνω необуздан съм, постъпвам дръзко, безчинствам: и ѿ цѣлоумѣдри нерадѣшии. и ѿ добродѣтели ни единоеже слово творашии. и люבודѣствовати хотѣшии (ἀσελγαίνειν) (217б). Липсват данни в КСП, открива се например у *Дьяч*: 292, *Микл*: 353.

любомѣдріе, -иѧ същ. ср. (6) φιλοσοφία любомѣдріе, мъдрост: не ꙗко егда толико истѣжоуемни есмь любомѣдріе (φιλοσοφίαν) (175а), ѿ оного любомѣдріа (φιλοσοφίας) пріимемъ оумоленіе и оутѣшеніе (183а), и многа намъ трѣбѣ естъ любомѣдріа (φιλοσοφίας) и многа трѣпѣніа (200а), ѿво же тѣмълами тебѣ приноситѣ любомѣдріа (φιλοσοφίας) вѣнѣца (201б), и вѣдетѣ оучительство вамъ и вина любомѣдріа (φιλοσοφίας) всѣхъкого (207б), и прозрѣти къ вышнемуу любомѣдрію (φιλοσοφίαν) (196б). Думата не се среща в КСП, употребява се от *ГрЦб* (Спасова 1999: 94), присъства още например у *Срезн II*: 86 .

любомѣдроваати, -роуѣж, -роуѣши несв. (1) φιλοσοφέω разсъждавам мъдро: И ꙗко да навъкинеши колико естъ еже любомѣдроваати (φιλοσοφεῖν) (200б). У *ГрЦб* (Спасова 1999: 94) и други източници е засвидетелстван словообразователният синоним любомѣдрѣствовати. Глаголът не е засвидетелстван в КСП.

любомѣдрѣство, -а същ. ср. (2) φιλοσοφία любомѣдріе, мъдрост: зри любомѣдрѣство (φιλοσοφίαν) (191б), егда ни же толика любомѣдрѣства (φιλοσοφίας) показаніе вѣ (175а). Думата не се открива в КСП, отбелязана е у *Срезн II*: 86.

любомѣдрѣствовати, -ствоуѣж, -ствоуѣши несв. (4) φιλοσοφέω разсъждавам мъдро, философствам, мъдрувам: и любомѣдрѣствовати (φιλοσοφεῖν) не вѣдѣшии (178а), ꙗко ниже ѿ вскрѣсени любомѣдрѣствовати (φιλοσοφεῖν) можаше (179б), ѿнѣ бо ничтоже не оу таково любомѣдрѣствовати (φιλοσοφεῖν) можаше (179б), нѣ да би оубо присно и всегда сѧ любомѣдрѣствовати (φιλοσοφεῖν) (186б). Глаголът е засвидетелстван при *Пев I*: 343, *ГрЦб* (Спасова 1999: 94), а в КСП липсва.

любомѣдрѣць, -а същ. м. (1) φιλόσοφος мъдрец, философ: Вѣнѣшніи во оубо любомѣдрѣци (φιλόσοφοι) словомъ и вѣтїж и съписателе, не ѿщомоу полезное ищѣше (195а). Думата не присъства в КСП, засвидетелствана е например у *Старч*: 379.

любочѣстнѣ, -нѣи прил. (1) φιλότιμος честолюбив: и аще и любочѣстнѣиши (φιλοτιμότατος) вѣсѣхъ еси, добрѣ вѣмъ ꙗко ѿ цѣрьскаго ѿдра не вѣсхоуѣши

имѣти влѣолѣпнѣши (176а). Сродното наречие любовчѣстно се използва например от *ГрЦб* (*Спасова 1999:95*). Не се открива в КСП.

любочаѣднѣъ, -ѣи прил. (1) φιλόστοργος честолюбив, който обича децата си: иво и мати любочаѣднаа (φιλόστοργος) хотѣши млѣкомъ питаемое вторча къ твердѣи привѣсти пици (192б). Прилагателното се среща при *ПЕв I*: 344, отбелязано е от *Бонч I*: 264, *Микл*: 354, не е засвидетелствано в КСП.

междоуѣчнѣе, -на същ. ср. (1) Μεσopotamία Месопотамия, Междуречието (земите между р. Тигър и р. Ефрат): ѿ вавѣлна въ междоуѣчїе (Μεσopotamίαν) (203б). Среща се например още в КСП (*СтбР I*: 846), *Бонч I*: 270, *Дьяч*: 301, *Микл*: 365.

мимоти, мимотидѣ, мимотидеши св. (1) παρέρχομαι мина, измина се (за време): аще и много мимотидетѣ (παρέλθῃ) врѣмѣ, никогдаже забѣдетѣ вѣшїи (210б). Отбелязана е в КСП (*СтбР I*: 851), у *ПЕв I*: 357, *ГрЦб* (*Спасова 1999:96*), *СтПрл*, *ГрБгсрдн*, *СимСб 1073*, *ТрдСин*, *Dog*, Славянският превод на Пандектите на Антиох (=Пана), *АвД*, *Паренесиса на Ефрем Сирин* (=ЕФС).

мимотеци, мимотекѣ, мимотечеши несв. (1) παρτρέχω минавам, преминавам покрай: нѣ да не просто мимотечеши (παράδράμῃς) еже и погревенѣ вѣ (187а). Засвидетелствана е в КСП (*СтбР I*: 852), *ПЕв*: 358, *СтПрл*, *ТрдСин*, *Пана*, *ЕФС*.

мимотѣкати, мимотѣкаѣ, мимотѣкаѣши несв. (2) παρτρέχω минавам, преминавам покрай: и скровище толико имѣѣ и спсєнїа винѣ, мимотѣкаше (παρέτρεχεν)на всѣбѣ днѣ (190а), и гладенѣ таѣца немѣтивнѣ мимотѣкаше (παρέτρεχεν), ниже кроуѣца томоу подаваѣ (218б). Присѣства в КСП (*СтбР I*: 852).

мимотицати, мимотичѣ, мимотичеши несв. (1) διατρέχω преминавам бързо: елма тако пространнѣимѣ пѣтемѣ шествоуѣ, съ многоѣ своводоѣ мимотичаше (διατρέχω) (218б). Макар и по морфологична структура да е съвсем близка с предходните глаголи от несвършен вид, тази лексема не се среща в други текстове.

мимоходити, мимохождѣ, мимоходиши несв. (1) παρτρέχω минавам: или же послушаетѣ кто или мимоходитѣ (παρτρέχῃ) (168б). Глаголът е засвидетелстван в КСП (*СтбР I*: 852), използва се от *ГрЦб* (*Спасова 1999:97*), среща се у *Бонч I*: 273, *Микл*: 369, *Срезн II*: 142, *Старч*: 392, *DjD II*: 71.

мѣногоплѣтнѣе, -на същ. ср. (1) πολυσαρκία изобилие от плѣт, охраненост, пълнота: доврѣдѣтѣлѣ во тѣлесє естѣ, не многоплѣтїе (πολυσαρκία) и здравїе (182а). Не се открива в КСП, но е засвидетелствана например у *Старч*: 399.

мѣногосѣнѣднѣъ, -ѣи прил. (1) πολυτελής пищен, разточителен: и да не оубо рѣши ми иже трапезы наслаѣвшаго сѣ многосѣнѣдны (πολυτελοῦς) (181а). Засега думата не се открива в други текстове и има основания да бъде класифицирана като хапакс.

мѣногоцѣнѣство, -а същ. ср. (1) πολυτέλεια разкош, разточителство: не тако да въ вѣдѣи и пїанѣства и вѣвѣданїа и ризамѣ многоцѣнѣства (πολυτέλεια),

и инаа своа оугодїа истъщиши (1896). У *ГрЦб* (Спасова 1999: 100) сродна дума, която обаче е прилагателно, е мѣногоцѣннѣ, тази форма се среща и в КСП (*СтбР I*: 876), и у *Срезн II*: 210.

мѣдикоузнѣць, -а същ. м. (1) χαλκότυπος ковач на мед, медникар: нж вѣды іако ѿ тръжищнѣихъ нѣкыи ѣ ажеплетецъ или мѣдикоузнецъ (χαλκότυπος) (1876). Тази лексема не се открива в други текстове, класифицираме я като хапакс.

невлагонравнѣ, -чи прил. (1) ἀγνώμων несправедлив, безмилостен: понеже лжкави ѿ немъ бышж и невлагонравни (ἀγνώμονες) (2136). Тази лексема също не е засвидетелствана в други лексикографски справочници и засега е нарах legomenon.

незълбовоимѣниѣ, -на същ. ср. (1) ἐπιείκεια незлобливост, и незълбовоимѣніа (ἐπιείκειαν) оустыдѣвшѣ сѧ, ѿстжптѣ ѿ лжкавѣства. нж ничтоже ѿ сихъ творѣтѣ рѣ (2026). Сродна дума е засвидетелствана у *Срезн II*: 385 – незълбовоимѣнѣство. Липсва в КСП.

ноговолиѣ, -на същ. ср. (1) ποδαλγία болка в крака: или главоволиѣ или ноговолиѣ (ποδαλγία). Не се открива в КСП, у Бончев е засвидетелствана формата ноговолиѣниѣ. Сродна дума, прилагателно име се открива у *Срезн II*: 462 – ноговолиѣчи.

облагодѣтельствовати, -ствоуѣж, -ствоуѣши несв. (1) εὐεργέτεω правя благодеяние, облагодетелствам: и всѧ оубо ѿблагодѣтельствова (εὐεργέτησεν), мжч и же ни единого (172а). Не е регистрирана в КСП, присъства у *Микл*: 466, а у *Старч*: 497 се среща формата облагодателствовати.

паматозълбвиѣ, -на същ. ср. (1)· паматозловиѣ имѣти – μνησικακέω злопамятен съм: и ѿ нже ѿ немъ вещи мнѣше того памтозловѣ имѣти (μνησικακήσειν) въсѣко (1916). Съществителното не е засвидетелствано в КСП, отбелязано е от *Бонч II*: 10 и *Микл*: 553, у *ГрЦб* (Спасова 1999: 104) се открива сродното прилагателно памтозълбвиѣ.

патриарховъ прит. прил. м. (1) τοῦ πατριάρχου на Патриарха, нж съ лазарѣ патриархова (πατριάρχου) нѣдра въсприемше (2056). Среща се в КСП (*СтбР II*: 193) и още например у *Бонч II*: 12, *Микл*: 558.

пѣтъшѣствиѣ, -на същ. ср. (1) ὁδοιπορία, пътешествие: іако по іаслехъ пѣтъшѣвиа (ὁδοιπορία) касажт' сѧ и врѣмена носѣтѣ (177а). Отбелязано е в КСП (*СтбР II*: 556), също например и у *Микл*: 765 и *Старч*: 711.

пръвословиѣ, -на същ. ср. (1) προοίμιον увод, начало на реч: тѣмже и мнози начѧлѣ и пръвословіемъ (προοίμιος) прѣльщѣени (2176). Думата не е засвидетелствана в източниците и може да се твърди, че засега е хапакс.

прѣлюבודѣ, -на същ. м. (1) πόρνος, прелюбодеец: Иво влждни и прѣлюבודѣ (πόρνος) и тѣтѣ (212а). Не се среща в КСП, отбелязана е от *Микл*: 735, а у *Срезн II*: 1663 – прѣлюבודѣчиѣ.

правъдосѣдиѣ, -на същ. ср. (1) δικαιοκρισία правосъдие: въ днѣ гнѣва и ѿкръвѣніа и правдосѣдіа (δικαιοκρισίας) бѣіа (1986). Не се открива в КСП, зас-

видетелствано е у *ПЕв II*: 140, *Микл*: 656, *Старч*: 626, у *ГрЦб* (Спасова 1999: 106) е регистрирана дума с първа съставка право-

рыболовецъ, -а същ. м. (2) ἄλιεύς риголовец: Иво рыболовецъ (ἀλιεύς) множицеж весь днь празнж и зьвлача мрѣжа (169б), и такоже рыболовецъ (ἀλιεύς) мрѣж вѣврѣгъ въ море, изьвлачить оубо рыба (190а). Открива се у *Бонч II*: 137, *Микл*: 809, *Срезн III*: 14, не е засвидетелствана в КСП.

ржкодѣльникъ, -а същ. м. (1) χειροτέχνης занаятчия: како да въсѣмь оудовь разоумна сътть глѣмаа. како да и ржкодѣльникъ (χειροτέχνης) (195а). Не присъства в КСП, открива се у *Микл*: 809 и *Старч*: 740.

сквернословие, -на същ. ср. (1) βλασφημία сквернословие: и ѿ хулы. и ѿ скверн'нословіа (βλασφημίας). аще и искоушеніе наведеѣ сѧ емоу ѿнѣкждоу, тѣ себе ввоучаетъ на къжо днь (204б). Липсва от КСП, среща се например още у *Срезн III*: 372, а *Старч*: 761 представя формата сквернословие

страннолюбие, -на същ. ср. (1) φιλοξενία гостоприемство: гоните стран'нолюбіе (φιλοξενίας) сего во ради забышж нѣціи оучрѣднѣше агглы (190а). Засвидетелствана е в КСП (*СтбР II*: 748), присъства и у *Микл*: 888 и *Срезн III*: 538.

страннолюбецъ, -а същ. м (1) φιλόξενος страннолюбец: Стран'нолюбецъ (φιλόξενος) вѣ авраамъ (189б). Не се открива в КСП, но е отбелязана у *Микл*: 888 и *Срезн III*: 539, а у *ГрЦб* (Спасова 1999: 113) сродната дума е прилагателно име: страннолюбьнъ.

странноненавистие, -на същ. ср. (1) μισοξενία негостоприемство: како да оубо величеніе емоу вждетъ стран'ноненавистіа (μισοξενίας), сего ради его съ ѿнѣмъ зреть (189б). Думата засега не се открива в други текстове, затова я класифицираме като хапакс.

стоудодѣаніе, -на същ. ср. (1) ἀσέλγεια необузданост, разпуснатост, безчинство: въсѣко стоудодѣаніе (ἀσέλγεια) показоужшж (179а). Засвидетелствано е в КСП (*СтбР II*: 757), открива се в лексиката на *ГрЦб* (Спасова 1999: 113), отбелязано е от *Микл*: 898, *Срезн III*: 576, *Старч*: 802.

стѣнопрокопатель, -на същ. м. (1) τοιχώροχος който прокопава стена; крадец с взлом: ниже разбонникъ^ѿ ниже стѣнопрокопательнъ (τοιχωρούχων) ниже иномоу комоу ѿ злодѣкствоужшихъ (194б). В лексикографските източници липсват данни за употребата на тази дума в други текстове, затова я класифицираме като хапакс.

сребросѣчць, -а същ. м. (1) ἀργυροκόπος който изработва предмети от сребро, майстор на сребро: Не зриши ли коужнѣца мѣди. златоліател. сребросѣчц (ἀργυροκόπους) (193б). Липсват други засвидетелствани примери с употреба на тази дума, затова има основание да се твърди, че към този момент е хапакс.

оузаконоположити, -жж, -жиши св. (1) νομοθετέω установя, постановя: и мртвѣиухъ и живѣиухъ гѣ, самъ ѿна оузаконоположилъ (ἐνομοθέτησε) естѣ (208б). Глаголът липсва в КСП, засвидетелстван е у *ПЕв II*: 387, отбелязва се от *Микл*: 1043, *Срезн III*: 1168, *Старч*: 877.

цѣломъдріе, -иѣ същ. ср. (1) σωφροσύνη целомъдріе: и иже цѣломъдріе (σωφροσύνην) гони (223а). Открива се в КСП (*СтбР II*: 1176) и в лексиката на *ПЕв II*: 436 и *ГрЦб* (Спасова 1999: 118), регистрира се от *Микл*: 1107 и *Срез III*: 1453.

чиноначалникъ, -а същ. м. (1) ταξίαρχος таксиарх, началник на войсково отделение: князевъ. чиноначалникъ (ταξίαρχων). народъ. воинъ. бранен. мира (176а). Не се регистрира в КСП, засвидетелствана е у *Микл*: 1117, *Срезн III*: 1519, *Старч*: 923.

чловѣколюбіе, -иѣ същ. ср. (5) φιλανθρωπία човеколюбие: и ищѣше съравныхъ истязовати съды, сами съвышнѣго ѿпадѣмъ члѣколюбіа (φιλανθρωπίας) (191а), и ищѣше съравныхъ истязовати съды, сами съвышнѣго ѿпадѣмъ члѣколюбіа (φιλανθρωπίας) (191а), члѣколюбіа (φιλανθρωπίας) поминнаеши ннѣ и мѣти и милованіа; не стыдиши ли сѧ ниже срамлѣши; нѣ что; чадѡ рече въсприжлъ еси благаа своа (191б), нѣ и се того члѣколюбіа (φιλανθρωπίας) естъ знаменіе (214б), и еже даное намъ врѣмѧ живѡта ѿ бѣжѣго члѣколюбіа (φιλανθρωπίας) въ нашего спсєніа винѣ, прѣдательствовати (221а). Присѣства в КСП (*СтбР II*: 1998) и в лексиката на *ПЕв II*: 445 и *ГрЦб* (Спасова 1999: 119).

чловѣколюбѣць -а същ. м. (4) φιλότροφος човеколюбец: ѡ сих' же оубо въсѣхъ блѣгодарствовавше члѣколюбѣца (φιλανθρώπων) бѧ (183а), блѣгодарствованимъ члѣколюбѣца (φιλανθρώπων) бѧ (196б), влѣцѣ влѣтлю и члѣколюбѣцоу (φιλανθρώπων) и врачю гавѣж показоуеши (211а), не прѣввидимъ сѣщааго члѣколюбѣца (φιλανθρώπου) влѣкѣ (217а). Думата е регистрирана в КСП (*СтбР II*: 1197), използва се от *ПЕв II*: 445 и *ГрЦб* (Спасова 1999: 119), присѣства у *Микл*: 1119 и *Срезн II*: 1535.

чрѣвообъяденіе, -иѣ същ. ср. (2) ἄνεσις, γαστριμαργία човекогодие: пищѣ. блѣда. славы. смѣха. чрѣвообъяденіа (ἀνέσεως). пѣанства (218б), и имѣни ѿ богатства и чрѣвообъяденіа (γαστριμαργία) (219б). Липсват засвидетелствани примери с тази дума от други текстове, има основание да я класифицираме като хапакс.

ѣдиноравенъ, -ын прил. (1) ὁμότροπος еднакъ, сходен, подобен: и их' же аще кто ѣдиноравенъ (ὁμότροπος) вѣдетъ, сеѡму и бѣна и врата выти рѣ того писаніе (184б). Открива се в лексиката на *ПЕв*: 222, *Бонч I*: 163, *Дьяч*: 203, не е засвидетелствана в КСП.

Обособяват се 49 модела на сложните думи според първия компонент: благо- (25), блѣдо- (1), воуѣ- (1), велико- (1), все- (1), главо- (1), даро- (1), дълго- (1), добро- (2), достоинно- (1), дроуго- (1), жестоко- (1), живото- (1), законо- (1), земле- (3), злато (1), зъло- (4), лихо- (2), лице- (2), лъже- (3), люво- (8), междоу- (1), мило- (6), лигно- (3), лиѣди- (1), неблаго- (1), незълово- (1), ного- (1), облаго- (1), палито- (1), пжть- (1), правъдо- (1), прѣво- (1), прѣлюво- (1), рѣво- (1), рѣко- (1), скверньно- (1), сласто- (1), странъно- (3), стоудо- (1), стѣно- (1), сѣребро- (1), оузаконо- (1), цѣло- (1), чино- (1), чловѣко- (2), чрѣво- (1), ѣдино- (1). Преобладават сложни думи, образувани чрез съединителна гласна, а повечето от тях се срещат и в КСП. Сложните думи, които не съдържат съединителна гласна

или са образувани безсуфиксално, се отнасят към старите славянски образувания. Налага се изводът, че преобладаващата част от изследваните сложни думи не принадлежат на по-старинния лексикален пласт, повечето от тях са с ниска фреквентност в средновековните текстове, а в изследвания текст се употребяват еднократно. Голям брой сложни съществителни имена са образувани със суфиксите *-ниѣ* и *-ниѣ*, а такива словообразователни типове са водещи и в КСП, и през среднобългарски период на развитие на езика.

Характерно за техниката на превеждане на Дионисий Дивни е, че той се стреми да се придържа към гръцкия оригинал. Преобладаващата част от сложните думи са пълни структурни калки, съответстващи на всеки член от гръцкия композит. Така преводачът спазва характерната тенденция за точно калкиране на гръцките словообразователни модели при текстовете от XIV в. (Димитров 2015: 510; Мострова 2004: 409). Тъй като книжовникът, заедно с други представители на Търновската книжовна школа, е следовник на Теодосий Търновски, логично е, че подобни модели се срещат и при Патриарх Евтимий, при Григорий Цамблак и в други оригинални и преводни съчинения от XIV в. (Спасова 1999: 116–117, 165). 70 от представените лексеми не присъстват в класическите старобългарски паметници (=КСП), което е 68,6% от анализирания материал. За 13 от общия брой ексцерпирани сложни думи, което е 12,74%, липсват изобщо сведения и в другите източници, затова ги класифицираме като хапакси. Съвсем не е случайно, че 39 от цитираните в речникови статии сложни думи, което е 38,23% от общия брой, присъстват и в лексиката на Григорий Цамблак. Отчитаме, че в 9 от тези 39 сходства са използвани сродни думи, но общото значение е аналогично. Регистрираме и 30 лексеми, характерни за Патриарх Евтимий, което е немалък процент – 29,4. Тези сходства са показателни за връзката и допирните точки в работата на Дионисий Дивни, Патриарх Евтимий и Григорий Цамблак. Що се отнася до следването на старобългарския канон най-голяма е близостта на изследвания текст със Супрасълския сборник, Синайския евхологий и Синайския псалтир. Тези резултати са в унисон и с наблюденията на други изследвачи на езика на Дионисий Дивни (вж. напр. Димитров 2015: 511). Анализът на текста показва близост с текстове, характерни за класическия старобългарски период, които са запазени в по-късни преписи, и с други преводачески практики, използвани през Късното средновековие. От друга страна, липсата в КСП на 70 от сложните лексеми, класифицираните 14 хапакса, както и лексемите, които се различават по структура от отбелязаните в другите източници, на което е обърнато внимание в речниковите статии, позволява да се направи изводът, че книжовникът, макар и придържайки се към установените преводачески принципи, проявява завидно майсторство, не се притеснява да използва творчески познатите словообразователни модели, а в много отношения се изявява като новатор и има съществен принос за изграждането и развитието на лексикалната система на българския книжовен език.

БИБЛИОГРАФИЯ:

Бончев/ Бонч 2002: Бончев, Ат. Речник на църковнославянския език, София 2002// **Bonchev/ Bonch 2002:** Bonchev, At. Rechnik na tsarkovnoslavyanskiya ezik, Sofiya.

Върбанова/ Пана 2011: Върбанова, П. Славянският превод на Пандектите на Антиох. Езикови аспекти (Докторска дисертация). Велико Търново.// **Varbanova/ PanA 2011:** Varbanova, P. Slavyanskiyat prevod na Pandektite na Antioch. Ezikovi aspekti (Doktorska disertatsiya). Veliko Tarnovo.

Димитров/ АвД 2010: Димитров К. Речник-индекс на Словата на авва Доротей, Университетско издателство „Св. св. Кирил и Методий“, Велико Търново.// **Dimitrov/ AvD 2010:** Dimitrov K. Rechnik-indeks na Slovata na Avva Dorotey, Universitetsko izdatelstvo „Sv. sv. Kiril i Metodiy“, Veliko Tarnovo.

Димитров 2013: Димитров, К. Нарах legomena в среднобългарския превод на словата против аномеите от св. Йоан Златоуст. // Софийската Мала Света гора като културен и книжовен феномен (Изследвания, посветени на 110-годишнината от рождението на чл.-кор. проф. Кирил Мирчев). Приложение за год. LX (2013) на сп. „Български език“. С., 96–109. // **Dimitrov 2013:** Dimitrov, K. Nарах legomena v srednobalgarskia prevod na slovata protiv anomeite ot sv. Yoan Zlatoust// Sofiyskata Mala Sveta gora kato kulturen i knizhoven fenomen (Izsledvania, posveteni na 110-godishninata ot rozhdenieto na chl.-kor. prof. Kiril Mirchev). Prilozhenie za god. LX (2013) na sp. „Balgarski ezik“. С., 96–109.

Димитров 2014а: Димитров, К. Числителните имена в среднобългарския превод на „За непостижимото“ от Йоан Златоуст. // Филология и текстология. Юбилеен сборник в чест на 70-годишнината на проф. Уилям Федер (=In honorem. Т. 2. Научен център „Преславска книжовна школа“). Шумен, 303 – 312. // **Dimitrov 2014а:** Dimitrov, K. Chislitelnite imena v srednobalgarskia prevod na „Za nepostizhimoto“ ot Yoan Zlatoust. // Filologia i tekstologia. Yubileen sbornik v chest na 70-godishninata na prof. Uilyam Feder (=In honorem. Т. 2. Nauchen tsentar „Preslavska knizhovna shkola“). Shumen, 303–312.

Димитров 2014б: Димитров, К. Средновековният славянски превод на словата против аномеите на св. Йоан Златоуст. // Средновековният човек и неговият свят. Сборник в чест на 70-годишнината на проф. д.и.н. Казимир Попконстантинов. Велико Търново, 301–306. // **Dimitrov 2014б:** Dimitrov, K. Srednovekovniyat slavyanski prevod na slovata protiv anomeite na sv. Yoan Zlatoust. // Srednovekovniyat chovek i negoviyat svyat. Sbornik v chest na 70-godishninata na prof. d.i.n. Kazimir Popkonstantinov. V. Tarnovo, 301–306.

Димитров 2014в: Димитров, К. Причастни и инфинитивни конструкции в среднобългарския превод на Йоан-Златоустовите слова против аномеите. // 145 години Българско книжовно дружество. Приложение за год. LXI (2014) на сп. „Български език“. С., 189–199. // **Dimitrov 2014в:** Dimitrov, K. Prichastni i infinitivni konstruktсии v srednobalgarskia prevod na Yoan-Zlatoustovite slova protiv anomeite. // 145 godini Balgarsko knizhovno druzhestvo. Prilozhenie za god. LXI (2014) na sp. „Balgarski ezik“. С., 189–199.

Димитров 2015: Димитров, К. Сложните думи в среднобългарския превод на словата против аномеите от св. Йоан Златоуст. // Търновска книжовна школа. Т. 10. В. Търново, 496–516. // **Dimitrov 2015:** Dimitrov, K. Slozhnite dumi v srednobalgarskia

prevod na slovata protiv anomeite ot sv. Yoan Zlatoust. // Tarnovska knizhovna shkola. T. 10. V. Tarnovo, 496–516.

Димитров 2016а: Димитров, К. Прилагателните имена в среднобългарския превод на словата против аномеите от св. Йоан Златоуст. // *Studia Philologica Universitatis Velikotarnovensis* (Филологически проучвания на Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“), vol. 35. В. Търново, 235–248. // **Dimitrov 2016a:** Dimitrov, K. Prilagatelните imena v srednobalgarskia prevod na slovata protiv anomeite ot sv. Yoan Zlatoust. // *Studia Philologica Universitatis Velikotarnovensis* (Filologicheski prouchvania na Velikotarnovskia universitet „Sv. sv. Kiril i Metodiy“), vol. 35. V. Tarnovo, 235–248.

Димитров 2016б: Димитров, К. Местоименната система в среднобългарския превод на словата против аномеите от св. Йоан Златоуст. // *Slavica: Annales Instituti Slavici Universitatis Debreceniensis XLV. Debrecen*, 10–22. // **Dimitrov 2016b:** Dimitrov, K. Mestoimennata sistema v srednobalgarskia prevod na slovata protiv anomeite ot sv. Yoan Zlatoust. // *Slavica: Annales Instituti Slavici Universitatis Debreceniensis XLV. Debrecen*, 10–22.

Димитров 2019а: Димитров, К. Причастията в Дионисиевия превод на словата против аномеите от св. Йоан Златоуст. // Търновска книжовна школа. Т 11. В. Търново, 283–298. // **Dimitrov 2019a:** Dimitrov, K. Prichastiyata v Dionisievia prevod na slovata protiv anomeite ot sv. Yoan Zlatoust. // Tarnovska knizhovna shkola. T 11. V. Tarnovo, 283–298.

Димитров 2019б: Димитров, К. За някои черти от езика на Григорий Цамблак и на Дионисий Дивни (Особености на падежните флексии при съществителните имена). // Цамблакови четения. 600 години от избирането на Григорий Цамблак за митрополит Киевски и Литовски. В. Търново, 122–139. // **Dimitrov 2019b:** Dimitrov, K. Za nyakoi cherti ot ezika na Grigoriy Tsamblak i na Dionisiy Divni (Osobenosti na padezhnitate fleksii pri sashtestvitelnite imena). // Tsamblakovi chetenia. 600 godini ot izbiraneto na Grigoriy Tsamblak za mitropolit Kievski i Litovski. V. Tarnovo, 122–139.

Димитров 2020: Димитров, К. Наречията в среднобългарския превод на словата против аномеите от св. Йоан Златоуст. // Граматика на духа. Сборник статии в чест на доц. д-р Любка Стоичкова по случай нейната 70-годишнина. В. Търново, 359–372. // **Dimitrov 2020:** Dimitrov, K. Narechiyata v srednobalgarskia prevod na slovata protiv anomeite ot sv. Yoan Zlatoust. // Gramatika na duha. Sbornik statii v chest na dots. d-r Lyubka Stoichkova po sluchay neynata 70-godishnina. V. Tarnovo, 359–372.

Дьяченко/ Дьяч 1899: Дьяченко, Г. Полный церковно-славянский словарь, Москва. // **Dyachenko/ Dyuch 1899:** Dyuchenko, G. Polnauy tserkovno-slavyanskiy slovary, Moskva.

Илиева 2016: Илиева, Т. „За серафимите“ на Йоан Златоуст от книга „Маргарит“ в превод на Дионисий Дивни (Текстологични и езикови проблеми). // **Ilieva 2016:** Ilieva, T. „Za serafimite“ na Yoan Zlatoust ot kniga „Margarit“ v prevod na Dionisiy Divni (Tekstologichni i ezikovi problemi).

Казенина 2002: Казенина, Е. Т. „Маргарит“ и историко-культурная ситуация на Руси XV–XVI в. // Древняя Русь. Вопросы медиевистики. No 4 (10). // **Kazenina 2002:** Kazenina, E. T. „Margarit“ i istoriko-kulturnaya situatsia na Rusi XV–XVI v. // Drevnyaya Rusy. Voprosy medievistiki. No 4 (10).

Карамфилова 2013: Карамфилова, П. Nomina loci с наставка -ище в Дионисиевия превод на антиюдейските слова на Йоан Златоуст. – В: Научни трудове на

СУБ-Смолян, т. 1. Смолян: Съюз на учените в България, с. 6–19. // **Karamfilova 2013:** Karamfilova, P. Nomina loci s nastavka -ishte v Dionisievia prevod na antiyudeyskite slova na Yoan Zlatoust. – In: Nauchni trudove na SUB-Smolyan, t. 1. Smolyan: Sayuz na uchenite v Bulgaria, s. 6–19.

Карамфилова 2015: Карамфилова, П. Сложни думи-съществителни имена в Дионисиевия превод на антиюдейските слова на Йоан Златоуст. – В: Сб. Търновска книжовна школа. Десети международен симпозиум под надслов „Търновската държава на духа“, Велико Търново, 17–19 октомври 2013 г. Отг. ред. Д. Кенанов. Велико Търново: УИ „Св. св. Кирил и Методий“, т. 10, с. 478–495. // **Karamfilova 2015:** Karamfilova, P. Slozhni dumi-sashtestvitelni imena v Dionisievia prevod na antiyudeyskite slova na Yoan Zlatoust. – In: Sb. Tarnovska knizhovna shkola. Deseti mezhduнароден simpozium pod nadslov „Tarnovskata darzhava na duha“, Veliko Tarnovo, 17–19 oktomvri 2013 g. Otg. red. D. Kenanov. Veliko Tarnovo: UI „Sv. sv. Kiril i Metodiy“, t. 10, s. 478–495.

Карамфилова 2016а: Карамфилова, П. Съществителни имена с отвлечено значение в Дионисиевия превод на антиюдейските слова на Йоан Златоуст. – В: Научни трудове на СУБ-Смолян, т. 2. Смолян: Съюз на учените в България, с. 54–62. // **Karamfilova 2016а:** Karamfilova, P. Sashtestvitelni imena s otvlecheno znachenie v Dionisievia prevod na antiyudeyskite slova na Yoan Zlatoust. – In: Nauchni trudove na SUB-Smolyan, t. 2. Smolyan: Sayuz na uchenite v Bulgaria, s. 54–62.

Карамфилова 2016б: Карамфилова, П. Съществителни имена със значение на лица в славянския превод на антиюдейските слова на Йоан Златоуст – Studia philologica Universitatis Velikotarnovensis (Филологически проучвания на Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“), т. 35, Велико Търново: УИ „Св. св. Кирил и Методий“, с. 269–287. // **Karamfilova 2016б:** Karamfilova, P. Sashtestvitelni imena sas znachenie na litsa v slavyanskia prevod na antiyudeyskite slova na Yoan Zlatoust – Studia philologica Universitatis Velikotarnovensis (Filologicheski prouchvania na Velikotarnovskia universitet „Sv. sv. Kiril i Metodiy“), t. 35, V. Tarnovo: UI „Sv. sv. Kiril i Metodiy“, s. 269–287.

Карамфилова 2017: Карамфилова, П. Съществителни имена за лица от глаголна основа (nomina agentis) в Дионисиевия превод на антиюдейските слова на Йоан Златоуст. – В: Научни трудове на Филологическия факултет при ПУ „Паисий Хилендарски“. т. 54, кн. 1, Сб. А, 2016 – Филология. Пловдив: УИ „Паисий Хилендарски“, с. 105–125. // **Karamfilova 2017:** Karamfilova, P. Sashtestvitelni imena za litsa ot glagolna osnova (nomina agentis) v Dionisievia prevod na antiyudeyskite slova na Yoan Zlatoust. – In: Nauchni trudove na Filologicheskia fakultet pri PU „Paisiy Hilendarski“. t. 54, kn. 1, Sb. A, 2016 – Filologia. Plovdiv: UI „Paisiy Hilendarski“, s. 105–125.

Карамфилова 2020: Карамфилова, П. Съществителни имена с отвлечено значение в среднобългарския превод на словата на Йоан Златоуст „Против юдеите“. – В: Научни трудове на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. Т. 56, кн. 1, сб. А, 2018 – Филология. Пловдив: УИ „Паисий Хилендарски“, с. 36–49. // **Karamfilova 2020:** Karamfilova, P. Sashtestvitelni imena s otvlecheno znachenie v srednobałgarskia prevod na slovata na Yoan Zlatoust „Protiv yudeite“. – In: Nauchni trudove na Plovdivskia universitet „Paisiy Hilendarski“. T. 56, kn. 1, sb. A, 2018 – Filologia. Plovdiv: UI „Paisiy Hilendarski“, s. 36–49.

Мострова 2004: Мострова, Т. Сложни думи в преводите от XIV век. – В: Преводите през XIV столетие на Балканите. С., 397–412. // **Mostrova 2004:** Mostrova, T. Slozhni dumi v prevodite ot XIV vek. – V: Prevodite prez XIV stoletie na Balkanite. S., 397–412.

Петков, Спасова I–XII (2008–2014)/ СтПрл: Петков, Г., М. Спасова. Търновската редакция на Стишния пролог. Текстове. Лексикален индекс. Т. I–XII. Пловдив. // **Petkov, Spasova I–XII (2008–2014)/ StPri:** Petkov, G., M. Spasova. Tarnovskata redaktsiya na Stishniya prolog. Tekstove. Leksikalen indeks. T. I–XII. Plovdiv.

Речник на езика на Патриарх Евтимий/ ПЕВ 2019: Станков, Р., Славова, Т., Тотоманова, А.-М., Димитрова, А., Тотоманова-Панева, М., Шалагин, В., Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, София. // **Rechnik na ezika na Patriarh Evtimiy/ PEV 2019:** Stankov, R., Slavova, T., Totomanova, A.-M., Dimitrova, A., Totomanova-Paneva, M., Shalagin, V., Universitetsko izdatelstvo „Sv. Kliment Ohridski“, Sofiya.

Сергеев 2003: Сергеев, А. К. – Рукописная традиция „Дионисиева Маргарита“ – В: Slavia orthodoxa: Език и култура: Сборник в чест на проф. Румяна Павлова. София, 351–357. // **Sergeev 2003:** Sergeev, A. K. – Rukopisnaya traditsiya „Dionisieva Margarita“ – In: Slavia orthodoxa: Ezik i kultura: Sbornik v chest na prof. Romyana Pavlova. Sofia, 351–357.

Сергеев 2006: Сергеев, А. К. – К проблеме существования сербского Маргарита – В: Љубав према образовању и вера у Бога у православним манастирима / Love of Learning and Devotion to God in Orthodox Monastery. Књ. 1. Београд; Columbus, 313–318. // **Sergeev 2006:** Sergeev, A. K. – K probleme sushtestvovanja serbskogo Margarita – In: Љubav prema obrazovanju i vera u Boga u pravoslavnim manastirima / Love of Learning and Devotion to God in Orthodox Monastery. Књ. 1. Beograd; Columbus, 313–318.

Сим 1073/ СимСб 1073: Богданова, С. и др. П. Симеонов сборник (по Светославовия препис от 1073 г.). Речник-индекс. София. // **Sim 1073/ SimSb 1073:** Bogdanova, S., Valchanov, V., Doseva, Ts., Ivanov, S., Raleva, Ts., Hristova, V., Yaneva, P. Simeonov sbornik (po Svetoslavoviya prepis ot 1073 g.). Rechnik-indeks. Sofiya.

Спасова 1999/ ГрЦб, ГрБгрдн: Спасова, М. Сложните думи в съчиненията на Григорий Цамблак. В. Търново. // **Spasova 1999/ GrTsb, GrBgrrdn:** Spasova M. Slozhnite dumi v sachineniyata na Grigoriy Tsamblak. V. Tarnovo.

Спасова 2009: Спасова, М. Приписка с името на книжовника Дионисий в български ръкопис от 1355/1365 г. – В: „България, земя на блажени...“ Международна конференция в памет на проф. дин Йордан Андреев. В. Търново, 423–433. // **Spasova 2009:** Spasova, M. Pripiska s imeto na knizhovnika Dionisiy v balgarski rakopis ot 1355/1365 g. – In: „Bulgaria, zemya na blazheni...“ Mezhdunarodna konferentsia v pamet na prof. din Yordan Andreev. V. Tarnovo, 423–433.

Срезневский/ Срезн 1893: Срезневский И. Материалы для словаря древнерусского языка по письменным памятникамъ. Санктпетербург. // **Sreznevskiy/ Srezn 1893:** Sreznevskiy I. Materialay dlya slovarya drevne-russkago yazyuka po pisymennayma pamyatnikama. Sanktpeterburg.

Старобългарски речник/ СтбР I (1999), II (2009). Старобългарски речник. Т. 1., София, 1999, Т. 2., София 2009 // **Starobalgarski rechnik/ StbR I (1999), II (2009).** Starobalgarski rechnik. T. 1., Sofiya, 1999, T. 2., Sofiya 2009.

Старогръцко-български речник /СтбгР 1938: Печатница Книпеграф, София. // **Starogratsko-balgarski rechnik/ StbgR 1938:** Pечатnica Knipegraf, Sofiya.

Старославянский словарь / СтС 1994: Издательство „Русский язык“, Москва.
// **Staroslavyanskiy slovary / StS 1994:** // Izdatelstvo „Russkiy yazayk“, Moskva.

Старчевский/ Старч 1899: Старчевский А. В. Словарь древняго славянскаго азыка, Санкт-Петербург. // **Starchevskiy/ Starch 1899:** Starchevskiy A. V. Slovar' drevnago slavyanskago azyka, Sankt-Peterburg.

Тасева/ ТрдСин 2010: Тасева, Л. Триодните синаксари в средновековната славянска книжнина. Weiher Verlag, Frieburg i. Br. // **Taseva/ TrdSin 2010:** Taseva, L. Triodnite sinaksari v srednovekovnata slavyanska knizhnina. Weiher Verlag, Frieburg i. Br.

Турилов 2007: Турилов, А. (2007): Дионисий Дивный. // Православная энциклопедия. Т.15. Москва. // **Turilov 2007:** Turilov, A. (2007): Dionisiy Divnyy. // Pravoslavnaya entsiklopediya. T.15. Moskva.

Цейтлин 1986: Цейтлин, Р. М. Лексика древнеболгарских рукописей X–XI вв. С. // **Tseytlin 1986:** Tseytlin, R. M. Leksika drevnebolgarskih rukopisey X–XI vv. S.

Aitzetmüller 1990: Aitzetmüller, R. Paraenesis. Die altbulgarische Übersetzung von Werken Ephraims des Syrers. Band 5. Weiher Verlag, Freiburg i. Br.

Daničić 1962/ DjD: Daničić D., Rječnik iz književnih starina srpskih, Graz.

Migne 1862: Migne, J. P. Patrologiae cursus completus. Series graeca. T. 48 (S. P. N. Joannis Chrysostomi), col. 963–1054. Paris.

Miklosich/ Mikl 1862–1865: Miklosich Fr. Palaeoslovenico-graeco-latinum. Vindobonae Guilelmus Braumueller.

Weiher, Keller, Miklas/ Dogm 1987: Weiner, E. und a. Die Dogmatik des Johannes von Damaskus in der kirchenslavischen bbersetzung des 14. Jahrhunderts, herausgegeben von Eckhard Weiher unter Mitarbeit von Felix Keller und Heinz Miklas, Freiburg i. Br. (Monumentia linguae slavicae dialecti veteris. Fontes et Dissertationes. Bd. XXV).